

När Hon och Han omhändertas

En studie av Länsrättens beskrivningar av kön gällande
3 § i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Av Anna-Lena Nyström

Vt 2009



Handledare: Bodil Rasumsson

Abstract

Author: Anna-Lena Nyström

Title: When She and He are taken into care – a study of the administrative court's presentation of gender in 3§ LVU (the Youth Act, the law with special regulations for caring for youths).

Paper: SOPA63, vt 2009.

Supervisor: Bodil Rasmusson

Assessor: Hans-Edvard Roos

The purpose of this paper has been to examine how the courts produce and reproduce ideas of male and female with regards to 3 § in the Youth Act. Since the court must present an objective and unbiased state of affairs, it has also been my intention to examine whether what is held for objective states of affairs can be the result of opinions, standards and values that are accepted as true because they are presented as objective.

The theoretical starting point of this study is post-structuralist and feminist theory. The issue at hand focuses on what the Administrative Court describes as the reasons for care in relation to gender. The study is based on 31 court rulings of care of youths according to 3 § Youth Act. Reconstruction and interpretation of the rulings have been necessary in order to clarify the issues. In the analysis and interpretation of the rulings I have used hermeneutics and found inspiration in discourse analysis. I have chosen to systemise the body of material in categories of She and He and analysed them in terms of similarities and differences. The point I want to make is that the descriptions of Her and Him in the court rulings show different ideas of male/female, and that the rulings thus confirm prevailing, normative notions of gender and as a result contribute to maintain prevailing gender structures.

Key words: LVU, Gender, Post-structuralism, Hermeneutics

Tack till

Bodil Rasmusson.

Anna-Lena Nyström

Malmö, maj 2009

Innehållsförteckning

Inledning	1
Problemformulering	1
Syfte och frågeställning	2
Disposition	2
Bakgrund	3
Brott	3
Missbruk	4
Socialt nedbrytande beteende	4
LVU-processen	5
Tidigare forskning	5
Teori	8
Teoretiska perspektiv	8
Genusteoretisk forskning	9
Genus	10
Genussystem	11
Rätten (som genussystem)	12
Metod	13
Etiska överväganden	13
Hermeneutiken	14
Kvalitativ eller kvantitativ metod	14
Min egen position	15
Den hermeneutiska cirkeln	16
Diskurs	16
Empiri	17
Avgränsningar	18
Tillvägagångsätt	18
Urval	18
Materialet	19
Tillförlitlighet	20
Analysprocessen	20
Metod för systematisering av materialet	23

Resultat	24
Presentation av materialet	24
Resultatredovisning	24
Hon	25
Han	25
Hur är Hon?	26
Hur är Han?	27
Hur Hon och Han är	27
Vad gör Hon?	29
Vad gör Han?	29
Vad Hon och Han gör	30
Hur har det varit för Henne?	31
Hur har det varit för Honom?	32
Hur det har varit för Henne och Honom	32
Vad är man orolig för? (Hon)	33
Vad är man orolig för? (Han)	33
Oro (Hon/Han)	34
Vad behöver Hon?	34
Vad behöver Han?	34
Vad Hon och Han behöver	35
Vad säger Hon?	36
Vad säger Han?	37
Vad Hon och Han säger	38
Avslut	38
Referenser	40

Inledning

Vi sitter tillsammans i en ring i ett starkt upplyst rum på sjukhuset. Den 15-åriga flickan, vars mamma inte orkar ha henne boende hemma längre, har precis lämnat rummet. Flickan har haft kontakt med socialtjänsten under hela sitt liv. Hon var arg och ledsen när hon gick. Vi är fem vuxna som sitter kvar efter att hon smällt igen dörren efter sig. Alla som sitter i rummet har, en efter en, talat om för henne att vi bryr oss om henne och att vi är oroliga för henne. Vi är oroliga över att hon röker, dricker alkohol, umgås med äldre killar och inte är i skolan som hon borde. En av de kvarvarande i rummet lutar sig fram och säger att flickan i förtroende talat om för henne att hon tycker mycket om sex. Alla förstår att det inte är bra.

Jag minns morgonens första besök. Jag och en av socialsekreterarna hade träffat en 16-årig kille. Hans situation påminner på många sätt om den ovan beskrivna flickans. Han röker, dricker, har äldre kompisar och går inte i skolan. Vi är oroliga för honom också. Jag funderade på om någon överhuvudtaget hade betraktat det som ett problem om han, till någon sagt, att han hade haft och tyckte mycket om att ha sex.

Problemformulering

Vi lever i ett samhälle där kön spelar en avgörande roll för hur vi betraktas och bemöts. Kerstin Hamreby (2004) har i sin studie *Flickor och pojkar i den sociala barnavården* visat att ungdomar som varit aktuella inom den social barnavården mellan slutet av 1800-talet och 1960-talet konsekvent bemöts och betraktas olika utifrån kön.

Lagstiftningen är dock mycket tydlig, den säger att alla skall behandlas lika. I regeringsformen fastslås att ”domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beaktas allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet” (Lag 1976:871). Att arbeta som socionom innebär att man bör ha kunskaper, inte bara om gällande rätt utan också de samhällsvärderingar och maktstrukturer som juridiken förmedlar (Schlytter 1999). I och med att man som socionom agerar som rättstillämpare är juridiken en väsentlig del av det sociala arbetet.

Mot detta som bakgrund är syftet med uppsatsen att beskriva och analysera vilka föreställningar om kvinnligt/manligt rätten förmedlar med avseende på 3 § i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Jag har studerat ett antal länsrättsdomar och försöker förstå och tolka dessa utifrån ett genusperspektiv.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att beskriva de bilder av kvinnligt och manligt som rätten formulerar med avseende på 3 § i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Rätten skall presentera sakliga, opartiska, objektiva sakförhållanden. Därför ligger det också i mitt syfte att undersöka om det man menar är opartiska sakförhållanden tvärtom kan vara ett resultat av åsikter, normer och värderingar som genom att framställas som objektiva kommer att hållas för sanna. Uppsatsen utgår från följande frågeställningar:

- hur beskrivs flickor och skälen till deras omhändertagande i materialet avseende 3 § LVU?
- hur beskrivs pojkar och skälen till deras omhändertagande i materialet avseende 3 § LVU?
- hur förhåller sig dessa beskrivningar till föreställningar om kvinnligt/manligt?

Disposition

Uppsatsen är indelad i fyra huvudkapitel. Dispositionen följs av ett avsnitt som redogör för lagens tredje paragraf samt en kort beskrivning av LVU-processen. Därefter redogör jag, under rubriken Tidigare forskning, mycket kortfattat för tre studier jag använt mig av i min uppsats.

Efter detta följer ett Teorikapitel. Här redogör jag för mina teoretiska utgångspunkter och de begrepp som är i fokus i min studie.

Påföljande Metodkapitel är en presentation av den metod jag använt mig av i genomförandet av studien. Här redogör jag också för etiska överväganden och min egen position i förhållande till materialet. Efter detta följer en beskrivning av hur jag applicerar min metod på mitt material.

Därefter följer Resultatkapitlet med analys och avslutande diskussion.

Bakgrund

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar skall i första hand ges i frivilliga former med stöd av Socialtjänstlagen (1980:620). När detta av någon anledning inte är möjligt finns Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Lagen är tänkt att fungera som ett komplement till Socialtjänstlagen och reglerar de situationer då ett barn eller en ung människa är i behov av insatser och dessa inte kan ges på frivillig väg. Samhället har alltså både rätt och skyldighet att ingripa i barn och unga människors liv mot deras och/eller deras föräldrars/vårdnadshavares vilja under vissa förutsättningar. För att LVU skall vara tillämplig måste tre rekvisit vara uppfyllda. (SOFS 1997:15). Ett missförhållande, antingen med anknytning till den unges hemmiljö eller till den unges eget beteende måste föreligga, missförhållandet skall vara så allvarligt att det finns en påtaglig risk att den unges hälsa eller utveckling skadas samt att den vård eller behandling den unge är i behov av inte kan ges på frivillig väg. LVU är en social vårdlag. Någon tidsgräns för vården finns inte utan den skall upphöra först när syftet med vården är uppnådd. Det finns dock en bortre åldersmässig tidsgräns, som är 18 år för den som blivit omhändertagen då det funnits brister i dennes hemmiljö (21 § andra stycket LVU) och 21 år för den som omhändertagits på grund av sitt eget beteende (21 § tredje stycket LVU).

I 3 § LVU fastställs förutsättningarna att den unge skall kunna omhändertas pga. sitt eget beteende. Jag kommer i det följande att ge en kort beskrivning av paragrafen och därefter mer ingående redogöra för begreppet socialt nedbrytande beteende.

Brott

När en ung människa begår brott kan LVU vara tillämpligt. Det räcker emellertid inte med att den unge begår bagatellartade brott eller enskilda brott av allvarligare karaktär. En förutsättning för ett tvångsomhändertagande är att brottsligheten medför en sådan bristande anpassning till samhället att det finns ett vårdbehov. Det är alltså inte brottet i sig som är avgörande för att LVU skall bli tillämpligt utan det vårdbehov den unge anses ha.

Missbruk

Tvångsvård enligt LVU kan vidare bli aktuellt när en ung människa missbrukar. Vad som anses vara ett missbruk avgörs utifrån vilken sorts drog det handlar om och hur bruket av denna drog påverkar den unges hälsa och utveckling samt ungdomens ålder och brukets omfattning, vilket innefattar både tid och mängd. (Prop. 1979/80:1, Prop. 1989/90:28). Den unga skall använda, ett av lagtexten definierat, beroendeframkallande medel och hon eller han skall utnyttja detta på ett sådant sätt att ett missbruk föreligger. Med beroendeframkallande medel avses alkohol, narkotika eller därmed jämställda tekniska preparat som thinner (Prop. 1979/80:1 s.582). Med narkotika avses alla de medel som läkemedelsverket upptar i sin narkotikaförteckning.

Till beroendeframkallande medel räknas också lösningsmedel, ersättningsmedel som hårvatten och deodoranter etc., under förutsättning att dessa medel innehåller alkohol. Även läkemedel som är beroendeframkallande ingår i denna grupp (SOFS 1997:15 s.33).

Socialt nedbrytande beteende

Den tredje förutsättningen för att vård enligt LVU kan bli aktuellt på grund av den unges eget beteende är att den unge har, vad som i lagtexten omnämns, något annat socialt nedbrytande beteende. Beteendet skall, enligt lagstiftaren, vara ett beteende som avviker från samhällets grundläggande normer på ett sådant sätt att det kan leda till en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling. Exempel på vad ett annat socialt nedbrytande beteende är att en ung tjej eller kille vistas i missbruksmiljöer, uppträder på sexklubb eller prostituerar sig. Det kan också vara att den unge begått ett eller ett par allvarliga brott utan att man för den skull kan tala om brottnlig verksamhet.

Gränserna för vilken form av avvikande beteende som medför tvångsvård och vilken som inte gör det är en fråga för rättspraxis (Schlytter 1999). I förarbetena betonas att det inte räcker med att det finns en risk att den unges hälsa och utveckling skadas. Det måste finnas ett beteende, något som den unge själv gör som avviker från samhällets grundläggande normer för att denne skall anses ha ett sådant socialt nedbrytande beteende som gör att tvångsvård kan bli aktuellt (SOFS 1997:15).

För att LVU skall vara tillämpligt i förhållande till den unges eget beteende krävs alltså, förutom att vården inte kan ges frivilligt, att beteendet innebär en påtaglig risk för att den ungas hälsa eller utveckling skadas. Det är både den fysiska och psykiska hälsa som avses och den unges utveckling syftar på hans eller hennes sociala, känslomässiga

och intellektuella utveckling . Beteendet behöver inte ha inneburit någon konstaterad skada hos den unge men risken måste vara påtaglig, den får inte vara ringa eller övergående för att ett ingripande enligt LVU skall vara aktuellt. Det måste vidare finnas konkreta omständigheter som talar för att risk för skada föreligger. Enligt lagförarbetena skall beteendet förstås som personens uppföranden eller uppträdande och inte som levnadssätt. För att rekvisitet skall vara uppfyllt måste alltså den unge själv ha gjort något som innebär avvikelse från grundläggande normer i samhället (Prop. 1989/90:28).

LVU-processen

Följande beskrivning av rättsprocessen är begränsad till processen i LVU-mål beträffande omhändertaganden enligt 3 §. I LVU-mål finns det två parter: ungdomarna (eller när de är under arton år, deras föräldrar) och socialnämnden. Förhandlingarna hålls i länsrätten vilken är en förvaltningsdomstol. Det finns en länsrätt i varje län. Efterföljande domstolsnivå är kammarrätten vilka det finns fyra av i landet. Dessa finns i Stockholm, Göteborg, Sundsvall och Jönköping. Regeringsrätten är förvaltningsdomstolarnas högsta domstol. LVU-processen är skriftlig och kompletteras med en muntlig förhandling. Vid förhandlingen medverkar förutom en domare tre nämndemän. Socialnämndens ansökan är det huvudsakliga underlaget för länsrättens bedömning. Ansökan skall följas av socialnämndens utredning och dess bilagor.

Tidigare forskning

Inledningsvis nämnde jag Kerstin Hamrebys (2004) avhandling *Flickor och pojkar i den sociala barnavården*. Hamreby har genom att studera förarbeten, lagstiftning, debatter och praxis undersökt vilken betydelse kön har haft inom den sociala barnavården mellan slutet av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet. Hon anlägger med sin studie ett kritiskt genusperspektiv på socialt arbete och visar att flickor och pojkar konsekvent har betraktats, bemötts och bedömts olika utifrån sitt kön. Grunden för detta är, menar hon, en essentialistisk syn på människan där föreställningar om det biologiska könet som determinerande varit rådande. Hon redogör för hur flickor som varit aktuella i den sociala barnavården beskrivits som promiskuösa och med dålig moral medan pojkar beskrivits som aggressiva och kriminella. Det har, menar hon, inom det sociala arbetet med barn och unga funnits dominerande diskurser om hur flickor och pojkar är och bör vara och bemötandet av barn och unga har därför genomsyrats av sådana föreställningar.

Astrid Schlytter (1999) har i sin bok *Kön och juridik i socialt arbete* studerat samtliga länsrättsdomar från 1994 om vård med stöd av 3 § LVU. Hon menar att lagstiftningen är inkonsekvent och bristande eftersom flickors behov och rättigheter osynliggörs. Osynliggörandet, menar hon, finns både i lagens konstruktion och tillämpning. Lagen kräver en aktiv handling som uttryck för ett normbrott vilket innebär att "annat socialt nedbrytande beteende" många gånger inte omfattar flickors typiska problematik. Självdestruktiva beteenden, en problematik som rör flickor i högre utsträckning än pojkar, hamnar utanför definitionen av socialt nedbrytande beteende. Enligt Schlytter finns det alltså inte stöd i lagen för att omhänderta unga som har ett självdestruktivt beteende i form av självskaumbeteende eller självmordsförsök. Grunden för denna gränsdragning i lagstiftningssammanhang är att självdestruktivitet betraktas som ett uttryck för psykisk störning. Meningen är att ungdomar med den problematiken skall få hjälp inom psykiatrin och inte inom socialtjänsten. Lagen, menar hon, utgår alltså från en problematik som är vanligare bland pojkar vilket för med sig att flickor diskrimineras.

Ulmanen och Andersson (2006) har i sin rapport *Svensk social barnavård ur ett könsperspektiv 1993–2003* gjort en genomgång av statistik, undersökningar och forskning gällande svensk social barnavård under den period och med det fokus titeln anger. De avslutar genomgången med att diskutera ett antal teman som de menar framkommit i deras genomgång. Litteraturgenomgången visar att barnavården till stor del präglas av traditionella föreställningar om familj och kön. Fäder är ofta frånvarande i socialtjänstens utredningar och brister hos mödrar är avgörande när barn placeras utanför familjen. De menar att det inom den sociala barnavården finns en modersfokusering vilket medför att föräldrar bemöts utifrån könstillhörighet i stället för förmåga och agerande. Pappor varken bedöms eller bemöts som fullvärdiga föräldrar. Likaså tyder litteraturgenomgången på att föreställningar om män och kvinnor som komplementära är rådande inom den sociala barnavården. Män och kvinnor betraktas som så olika att de inte kan ersätta varandra. Likaså är föreställningen att pojkar behöver manliga förebilder mer än flickor tydlig.

Enligt Ulmanen och Andersson visar litteraturgenomgången att de könsskillnader som finns gällande social problem hos ungdomar som placeras utanför hemmet i stort sett motsvarar de skillnader i sociala problem som finns hos ungdomar i allmänhet. Pojkar begår kriminella handlingar i större utsträckning än flickor och flickor har en mer inåtvänd psykisk och psykosomatisk problematik. Skillnader mellan hur flickor och

pojkers sexualitet fokuseras i den sociala barnvården är också tydlig. Det är enbart flickors sexualitet som betraktas som ett tecken på problem. Litteraturgenomgången tyder vidare på att bemötande och behandling av ungdomar skapats utifrån en manlig norm och på att det finns en brist på systematisk kunskap om social barnvård ur ett könsperspektiv.

Teori

I detta kapitel redogör jag för de teoretiska utgångspunkter och de begrepp jag använder mig av. Jag inleder med en generell beskrivning av poststrukturalismen /postmodernismen (Ambjörnsson 2003, 2006; Esseveld 1997; Gemzöe 2008; Rosenberg 2002) då detta perspektiv delar flera angreppssätt med genusteoretisk forskning vilken är uppsatsens andra teoretiska utgångspunkt.

Jag beskriver sedan kortfattat genusteorins framväxt. Därefter redogör jag för genus som social konstruktion (Connell 2003, 2008; Ericsson 1993; Hirdman 1993; Elvin-Nowak & Thomsson 2004; Ulmanen & Andersson 2006; Svensson 1997). Jag avslutar med en kort beskrivning av rätten som genussystem (Smart 1995; Smith 1987; Svensson 1997).

Teoretiska perspektiv

Teoretisk utgångspunkt för min uppsats kommer att vara poststrukturalistisk och feministisk teori. Poststrukturalismen eller postmodernismen växte fram i Europa under 1960 och 70-talet. Dess framväxt hörde samman med en, inom vetenskaps-samhället, allmän skepsis mot den traditionella vetenskapen. Poststrukturalisterna menar att sökandet efter en objektiv sanning om världen är meningslöst eftersom sanningar endast kan vara tillfälliga och spegla en viss grupps syn på världen vid en viss tidpunkt (Ambjörnsson, 2003, 2006; Gemzöe 2008). I stället för att utgå från det konkreta tar poststrukturalismen sin utgångspunkt i den abstrakta diskursen. Språket har en central plats i den poststrukturalistiska teorin eftersom språket där betraktas som centralt för skapandet av vår föreställning om verkligheten, eller uttryckt på ett annat sätt, verkligheten alltid uppfattas av människan via språket. Språket betraktas inte som en avspiegling av världen, tvärtom så hävdas inom poststrukturalistisk teoribildning att tingen och verkligheten inte existerar utan språket. Det är språket, menar man, som skapar vår bild av vad som är betydelsefullt och verkligt i livet, som skapar vår identitet och självuppfattning (Ambjörnsson 2003, 2006; Esseveld 1997). Enligt ett strukturalistiskt synsätt så skapas all betydelse i relation till något annat. Följden av det blir att all betydelse är relativ och instabil till sin karaktär. Vad som är ett barn, får

enligt detta synsätt, betydelse först i relation till betydelsen av begreppet vuxen, vad det innebär att vara man eller kvinna får sin innebörd i relation till vad det innebär att inte vara man eller kvinna. Denna uppfattning står i kontrast till essentialismen som traditionellt definieras som tron på en sann essens. Essentialismen betraktar våra identiteter och känslor som något skapat av naturen och därmed något som delas av alla människor i alla kulturer. Kvinnlighet och manlighet betraktas som motsatta begrepp och relationen mellan könen betraktas som något naturligt och givet.

Förhållandet mellan det sociala och det naturliga är den mest polariserande frågan mellan dessa båda inriktningar. Essentialisterna betraktar det naturliga som utgångspunkt för det socialas praktiker och lagar, dvs. att det finns ett biologiskt och naturligt kön och att detta bestämmer våra identiteter, medan konstruktivisterna ser det naturliga som skapat av det sociala (Rosenberg 2002). Poststrukturalisterna betraktar alltså inte genus som existerande bortom de handlingar vi dagligen utför. Genus är inte orsak till utan en effekt av olika sorters handlingar (Ambjörnsson 2003). Uttryckt i ett mer vardagligt språk, att vara kvinna eller man är inget oföränderligt tillstånd utan ett ständigt pågående arbete, något som görs oavbrutet (Elvin-Nowak & Thomsson 2004). Man lär sig att utveckla de egenskaper som anses vara maskulina eller feminina så att man blir man eller kvinna. Som människor är vi aktiva i detta konstruerande och vi konstruerar oss själva som maskulina och feminina hela tiden. Vi intar en plats, eller förhåller oss till den plats vi blivit tilldelade i genusordningen, genom vårt sätt att uppträda i det dagliga livet (Connell 2008).

Genusteoretisk forskning

Föreställningen om män och kvinnor och deras olikheter har funnits genom hela den västerländska idéhistorien. Dikotomin kvinnligt/manligt har ständigt skapats och åter-skapats historiskt och kulturellt genom att vissa egenskaper knutits till det manliga respektive det kvinnliga könet. Vad som betraktats som manligt och kvinnligt har skilt sig åt även om de flesta konstruktioner av dikotomin tagit sin utgångspunkt i den kvinnliga biologin, i kvinnors sexualitet och i deras förmåga att föda barn (Bosseldal 1998).

Könsrollsbegreppet dominerade forskningen under efterkrigstiden fram till 1970-talet. Innebörden av begreppet var att män och kvinnor följde en allmän uppsättning förväntningar som var knutna till deras biologiska kön. Enligt detta synsätt fanns det alltid två könsroller inom alla kulturella miljöer, en manlig och en kvinnlig (Connell

2008). Könnsrollerna betraktades som internaliserade roller, dvs. som en konsekvens av inläring och socialisation. Under 1970-talet började kritiken mot könsrollsbegreppet bli allt mer framträdande (Bosseldal 1998; Ericsson 1993). Kritiken rörde främst att det i könsrollsteorin saknades en tydlig maktdimension samt att det i teorin inte fanns någon egentlig möjlighet till förändring (Holter 1980). Kritik riktades också mot könsrollernas dikotoma uppsättning egenskaper även om dessa egenskaper, som jag beskrev ovan, inte var knutna till biologiska skillnader utan till sociala internaliserade roller.

Genus

En av utgångspunkterna för min uppsats är synen på genus som social konstruktion. Genusbegreppet införlivades under 1980-talet och kom att beteckna kulturella föreställningar om olikheter mellan könen (Ambjörnsson 2006; Connell 2008). Avsikten med begreppet var att särskilja biologi från kultur och genom det visa att relationen mellan könen i första hand måste betraktas som socialt och kulturellt skapade samt att relationen mellan könen utgör en primär social ordning. Begreppet ersatte det tidigare beskrivna könsrollsbegreppet.

I dag varnar en del genusforskare för en allt för enkel förståelse av genusbegreppet. De menar att biologin varken är något givet eller oföränderligt och att polariseringen mellan biologi och kultur, kropp och själ är olycklig. Sättet att tänka i oppositioner inbegriper också manligt och kvinnligt, vilket innebär att isärhållandet och hierarkin i sättet att förstå kön förstärks (Ambjörnsson 2003; Ulmanen & Andersson 2006; Bosseldal 1998). Judith Butler är en av de forskare som kritiserar den, inom kvinnovetenskapen enade föreställning, om manligt och kvinnligt som socialt konstruerat (Butler 1990; 1993). Hon ifrågasätter själva uppdelningen i kön och genus, biologi och kultur vilka hon menar förstärker eller återskapar föreställningen om att det finns en naturlig och ursprunglig kvinnlighet (Ambjörnsson 2003; Gemzöe 2008; Esseveld 1997). Butler menar att genus bör ses som en effekt av olika genusskapande handlingar och att inte bara genus, utan även könet – biologi och sexualitet – är socialt konstruerat. Det biologiska könet kan alltså, enligt henne, inte ses som att det föregår det kulturella könet och en persons genus hör inte ihop med det biologiska könet på något självklart vis. Kön/genus är, menar hon, inget annat än iscensättning genom handlingar och tal (Butler 1990).

I min uppsats kommer jag att använda begreppet genus då det innebär en betoning av att det handlar om makt liksom om relationer mellan och inom könen. Jag tror att

genusbegreppet skapar möjligheter att studera sociala strukturer och förändring och att det tydligt synliggör att även mannen har ett kön, dvs. att mannen inte är synonymt med människa samt att det finns många olika sätt att vara man eller kvinna på (Bosseldal 1998).

Genussystem

Historikern Yvonne Hirdman har haft en stor betydelse för etablerandet av begreppen genus och genusordning inom den svenska kvinnoforskningen. Hennes genusystemteori är ett försök till helhetsteori. Hon vill, genom att använda termen genus, peka på att det inte går att skilja mellan det biologiska och det sociala könet utan att även det biologiska könet definieras i en social kontext och att dikotomin mellan dessa två tenderar att bli artificiell (Hirdman 1993; Holmberg 1999). Genus används för att begreppsligöra relationen mellan könen, liksom mäns och kvinnors handlande, sysslor och det som betraktas som ”manligt” eller ”kvinnligt” inte är biologiskt givet utan företrädesvis kulturellt och socialt skapat. När Hirdman definierar genus inkluderar hon makt i själva definitionen vilket gör hennes teori till en teori om underordning (ibid.). Hirdman betraktar genusystemet som en samhällelig process som ständigt producerar och reproducerar manlig överordning och kvinnlig underordning. Genussystemet består av idéer om vad som är manligt och kvinnligt och vilken ställning dessa egenskaper tillskrivs i samhället. Systemet formar vårt inre psykiska liv – våra drömmar, förhoppningar och begär – och ser till att det är anpassat till vidare sociala och ekonomiska sammanhang (Björk 1996; Gemzöe 2008). Enligt Hirdman fungerar genusystemet som en ordningsstruktur av kön och denna ordning är, menar hon, förutsättning och bas för andra ordningar såsom sociala, politiska och ekonomiska ordningar.

Hirdman identifierar två logiker eller lagar som hon menar bär upp hela systemet. Hon kallar dem logiken om den manliga normens primat och logiken om könets isärhållande. Principen om isärhållande innebär att det kvinnliga och manliga inte bör blandas. Ett tydligt exempel på hur isärhållandet upprätthålls i samhället är den könsliga arbetsdelningen på arbetsmarknaden. Isärhållandet strukturerar sysslor, platser och egenskaper och finns i föreställningar om det manliga och det kvinnliga (Hirdman 1993). Den andra logiken är hierarkin: det är mannen som är norm och män är de som betraktas som människor. Därmed utgör de också normen för det normala och allmängiltiga (ibid.). Kvinnor blir på detta sätt alltid ”det Andra” och specifika.

Hamreby (2004) visar i sin avhandling att studier av unga killar med sociala problem varit betydligt fler till antalet än studier om tjejer. Dessa studier har dessutom betraktats och benämnts som "neutral ungdomsforskning" vilket betyder att studier inom det sociala fältet i stor utsträckning varit manligt kodat. De studier som har bedrivits om tjejer och sociala problem har genomgående benämnts som studier om flickor istället för studier om ungdomar.

Rätten (som genussystem)

Ett av rättssystemets mest utmärkande drag är dess objektivitet. I föreställningen om rätten ingår antagandet att rätten strävar efter att vara neutral och opartisk i förhållande till människor. Lagen gäller lika för alla oavsett kön eller etniskt ursprung. I den rättsliga föreställningen är alltså män och kvinnor i dag jämställda och jämlika och könsneutral lagstiftning är norm (Svensson 1997). Rättens legitimitet upprätthålls genom denna föreställning. Feministisk rättsvetenskap har dock visat att rätten inte tar hänsyn till de reella skillnader som finns mellan män och kvinnor och att detta innebär att rätten utgår från en norm som är mer manlig än kvinnlig (ibid.).

Enligt Hirdmans teori kan rätten betraktas som en av de institutioner i samhället som både återspeglar och reproducerar genussystemet dvs. en del av det som upprätthåller ett samhälle där män och kvinnor inte är jämställda. Dorothy E Smith har definierat patriarkatet som mäns makt över tänkandet (Smith 1987). Hon menar att den politiska styrningen sker genom abstraktioner och symboler och att en manlig elit har företräde till det abstrakta arbetet och därmed till begreppsliggörandet av makt (ibid.). Innebörden blir att det i rättssystemet och i lagstiftningen finns uppfattningar som tas för givna som naturliga eller givna ur mäns perspektiv (Smart 1995).

Metod

I metoddelen inspireras jag huvudsakligen av Lennart Hellspongs (2001), Astrid Schlytters (1999) och Ulla Sjöströms (2008) förståelse av hermeneutiken samt Winther Jørgensen & Phillips (2000) beskrivning av diskursanalysen. Carin Holmbergs metod i studien *Det kallas kärlek* (1999) har också varit vägledande.

I min studie har jag valt att utifrån ett genusperspektiv, undersöka och analysera innehållet i ett antal länsrättsdomar gällande Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Studiens övergripande frågeställning är vilka föreställningar om manligt och kvinnligt rätten konstruerar och reproducerar avseende 3 § LVU.

För att kunna besvara min frågeställning måste jag rekonstruera och tolka domarna. Eftersom texten och begreppen är mitt är huvudsaklig undersökningsobjekt har jag valt att använda mig av hermeneutiken, läran om läsning och tolkning, i mitt försök att analysera domarna. Jag inspireras också av diskursanalys då jag är intresserad av de bakomliggande idéer och föreställningar om kön som finns i domarna (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Etiska överväganden

Jag har läst och, i den mån det varit möjligt, utgått från de forskningsetiska principer som finns för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Reglerna antogs av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet 1990 och reviderades 1999 (Vetenskapsrådet 2002). Enligt dessa principer kan det grundläggande individskyddskravet konkretiseras i fyra huvudkrav. Kraven rör information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande.

Mitt material i form av LVU-domar är offentliga handlingar vilket innebär att vem som helst har möjlighet att begära ut dessa från domstolen. Informations- och samtyckeskravet har därmed inte varit aktuellt. Innehållet i de handlingar jag använt rör dock mycket känsliga uppgifter vilket jag är väl medveten om. Jag har beaktat konfidentialitetskravet på så vis att jag i uppsatsen inte refererar till målnummer eller enskilda individer. Jag har hanterat handlingarna varsamt och förvarat dem så att det inte varit möjligt för andra människor att läsa.

Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. De domar jag använt mig av har jag naturligtvis inte använt till något annat än mitt uppsatsarbete. Efter att uppsatsen examinerats kommer materialet att förstöras.

Hermeneutiken

Hermeneutiken har fått sitt namn av Hermes, budbärare och tolkare i den grekiska mytologin. Hermes uppgift var att framföra och tolka gudarnas, ofta dunkla och svåra, budskap till folket. Sjöström (2008) skriver att hermeneutiken som vetenskaplig metod karakteriseras av sitt studieobjekt, av innehållet i de frågor som ställs och av arten av den kunskap som söks. Studieobjektet är mänskliga handlingar och företeelser sedda i sitt sammanhang. Frågorna som ställs behandlar innebörder och intentioner hos människor i relation till sammanhang av tid, rum och mening och hur detta kan förstås (ibid.). En hermeneutisk arbetsprocess handlar till stor del om tolkning och om att söka ett budskap. Den fokuserar tolkningen som problem och process vilket innebär att texten vänds mot läsaren och framför allt mot tolkaren själv (Hellspong 2001).

Kvalitativ eller kvantitativ metod

I samband med att man analyserar en text finns det olika metoder att använda beroende av om man eftersträvar en kvantitativ eller kvalitativ inriktning och vad det är man är intresserad av att titta på i texten. Min studie har en kvalitativ ansats då jag försöker hitta innebörder i mitt material som vid en första läsning inte är helt uppenbara. Uppdelningen i kvantitativ och kvalitativ metod är en fråga som är mycket central i den vetenskapliga debatten (Sjöberg 1999; Starrin 2008). På många sätt anknyter dessa metoddiskussioner till skilda kunskapssyner. De kvantitativa metoderna kopplas oftast samman med ett positivistiskt vetenskapsideal medan de kvalitativa svarar mot en konstruktivistisk kunskapssyn (ibid.). Uppdelningen mellan kvalitativa och kvantitativa metoder speglar alltså andra differentieringar och polariseringar inom vetenskapen (Persson 1999). Ytterst handlar det om olika sätt att betrakta förhållandet mellan den verklighet som studeras och forskaren. Realismen närmar sig undersökningsobjektet under förutsättningen att det finns en verklighet oberoende av betraktaren, medan konstruktivismen menar att verkligheten inte existerar fritt från betraktaren. Ett naturvetenskapligt förhållningsätt förutsätter att kunskapen tillkommit genom experiment eller observationer och kunskapen anses vara ”regelstyrd, kontextlös och empiriskt

verifierbar” (Merchant 1984). Förhållningssättet innebär att resultatet antas bli detsamma oberoende av vem som utför experimentet eller observationerna. Vetenskapen betraktas som objektiv, dvs. fri från värderingar (Erson 1990).

I motsats till förespråkare för ett naturvetenskapligt förhållningssätt menar Beverly Skeggs (1997) att det inte finns någon vetenskaplig kunskap som är värdeneutral eller objektiv. Hon beskriver metodologin som en teori om olika metoder och menar att den som sådan påverkar svaren på de frågor forskaren ställer. Forskarens egen position påverkar de metodologiska beslut hon eller han fattar och dessa metodologiska beslut har en avgörande betydelse för slutprodukten. De frågor forskaren ställer och den analys hon gör är alla påverkade av det faktum att han eller hon lever i en viss kultur och i ett visst samhälle. Kunskap föregås alltså alltid enligt detta synsätt av någon slags förförståelse.

Min egen position

Hermeneutiken betonar förförståelsens betydelse för de val forskaren eller betraktaren gör. Varje läsare eller tolkare närmar sig en text med sin förförståelse. Om den som studerar ett visst fenomen inte hade den här förförståelsen skulle en tolkning, enligt detta synsätt, inte vara möjlig. I den feministiska forskningen problematiseras och fokuseras också vem forskaren är, vilket kulturellt kapital hon eller han bär på och vilken position och makt hon eller han har (Skeggs 1997). Allt detta har betydelse för de metodologiska beslut som tas och, i slutändan, även för det färdiga arbetet (Hamreby 2004). Ehn och Klein (1989) menar att detta inte behöver vara ett hot mot sökandet efter välgrundad kunskap. Att vara medveten om den egna närvarons betydelse kan istället leda till en djupare insikt om hur kunskap skapas.

Min feministiska grundsyn, mina tidigare genus och sociologistudier, min utbildning på socialhögskolan samt mitt nuvarande arbete som barn och ungdomsutredare inom socialtjänsten, påverkar mitt sätt att förstå verkligheten. Min erfarenhet speglar min egen förförståelse och min konstruktion av verkligheten (Skeggs, 1997). Mitt ämnesval är personligt och jag är en del av de föreställningar som jag försöker analysera. Detta är ett ofrånkomligt dilemma som jag varit tvungen att förhålla mig till under uppsatsskrivandets gång.

Min frågeställning kom sig av att jag efter en tid som verksam utredare i barn och ungdomsämnden reflekterade över mitt eget sätt att förhålla mig till unga tjejs respektive killars sociala problem. Jag upptäckte att det ofta i samband med arbetet med

utsatta barn och ungdomar talades om egenskaper knutna till kön som jag inte alltid kände igen mig i. Jag uppfattade att det i samtal, med olika syften och i skilda miljöer, ofta förekom vad jag upplevde som generaliseringar om unga killar och tjejers behov utifrån att de är just killar och tjejer.

Den hermeneutiska cirkeln

Under uppsatsarbetet har jag hela tiden arbetat parallellt med tidigare forskning, teori, mitt material och därmed rört mig mellan del och helhet. Sättet att arbeta på kan liknas vid den hermeneutiska cirkeln (Starrin 2008). Begreppet bygger på att varje fråga i sig inbegriper både det frågan handlar om, frågan och det man söker genom frågan. Innebörden blir att det finns en föreställning om svaret redan när frågan ställs. Då jag enbart använt mig av texter i mitt uppsatsarbete kan man säga att jag inte har några kriterier utanför den hermeneutiska cirkeln att utgå ifrån då jag prövar mina tolkningar.

Sjöström (2008) skriver att det inte finns någon metod, i sig själv, som är vetenskaplig eller ovetenskaplig. Hon menar att det enda kriteriet för om ett tillvägagångssätt är vetenskapligt godtagbart eller inte är om det är ett bra sätt att söka svar på den frågeställning man har. Det är alltså problemställningen som i första hand bör avgöra vilken metod som skall användas.

Hellspong (2001) menar att den hermeneutiska metoden lämpar sig bäst när syftet med textanalysen är att se oklarheter eller visa dolda innehåll i analysen. I någon mån, skriver han, är all textanalys hermeneutisk då den bygger på någon form av texttolkning. Jag betraktar de texter jag tolkar i min uppsats, domarna, som autonom på så vis att jag ser dem som skilda från upphovspersonernas avsikter. Liksom Schlytter (1999) betraktar jag domen som ett möte mellan verkligheten och rättsreglerna. I domen återskapas verkligheten och det är den rättsligt relevanta bilden av verkligheten som formuleras i denna konstruktion. Mitt angreppssättet är att medvetandegöra och ifrågasätta det självklara då jag liksom Svensson (1997) ser förståelsen som central för varje förändringsprocess.

Diskurs

Diskurs är ett begrepp förknippat med poststrukturalismen. En diskurs kan sägas vara en tolkningsram, ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Jag gör inte anspråk på att använda mig av diskurs-analytisk metod men jag är diskursanalytiskt inspirerad så till vida att jag försöker ställa mig främmande inför

de texter och begrepp jag tolkar (Sahlin 1999). Inom en diskurs avgörs vad som är socialt och kulturellt förankrat som sanningar och vad som är acceptabelt beteende i olika situationer (Jørgensen & Phillips 2000). Diskursanalysen har som utgångspunkt att språket inte neutralt avspeglar identiteter eller sociala relationer utan att språket spelar en aktiv roll i skapandet och förändringen av dessa (ibid.). Genom ett försök till diskursiv läsning söker jag efter dominerande föreställningar om flickor och pojkar i mitt material. Detta sker genom att jag fokusera hur kategorier skapas diskursivt genom motsatser och uteslutningar (Rosenberg 2002). Ett begrepps mening klargörs genom sina kontraster. Vad något betyder är länkat till vad det inte betyder och medvetandet om verkligheten byggs upp just genom förmåga att uppfatta motsatser och kontraster. Genom att tänka i motsatser finns en möjlighet att upptäcka grundläggande teman i en kultur och att länka djupt personliga historierna till samhällsteori (Ehn & Löfgren 1982). Exempel på sådana motsatser är Natur/Kultur, Aktiv/Passiv, Kropp/ Själ, Närhet/Distans.

Empiri

I min studie utgörs mitt empiriska material av domar gällande ungdomar som omhändertagits enligt LVU. Jag har rekonstruerat alla dessa domar till två typfall, en "Hon" och en "Han". Studiens fokus är hur rätten producerar och reproducerar föreställningar om kön. Mitt intresse är alltså att titta på det könsspecifika. För att fånga detta har jag formulerat ett antal frågor som jag analyserar i relation till Honom och Henne. Jag tittar på beskrivningarna av Henne och Honom och hur deras problematik formuleras i domarna. Frågorna har utformats utifrån mina teoretiska utgångspunkter och utifrån andras studier (Ambjörnsson, 2003, Connell 2003, Hirdman, 1993, Holmberg 1999). Jag är medveten om att detta sätt att låta teorin styra mitt material fokuserar vissa frågor och utesluter andra. Att teorin inledningsvis är styrande för min studie betyder dock inte att jag konstruerat materialet så att det passar in i in teoretiska förförståelse. När jag konstruerat mina typfall har jag använt mig av sex frågor jag ställt till materialet. För att besvara frågorna använde jag mig av den text som fanns i domarna. Beskrivningarna av Honom och Henne utgörs alltså av de exakta formuleringar som finns i domarna. Allt återges ordagrant. Jag har exempelvis inte bytt ut orden i beskrivningarna mot synonymer. Jag skrev ner samtliga domars svar efter varje fråga. Svaren formulerade jag utifrån det jag menar är kärnmeningar i texten. Jag tog med alla de kärnmeningar som besvarade mina frågor vilket var allt det som

besvarade mina frågor. Jag hade efter det arbetet ett mycket långt svar till varje fråga. Efter genomläsning av svaren markerade jag sådant som återkom. I de fall ett svar bara förekommit vid ett tillfälle finns det inte med. Jag har alltså letat efter det jag uppfattat som kärnmeningar utifrån mina teoretiska utgångspunkter. Konkret betyder det att jag försökt att se det gemensamma i beskrivningarna och vad som skiljer dem åt.

Avgränsningar

I mitt material ligger tyngdpunkten på länsrättens beskrivning av beteende och mitt fokus ligger på variabeln kön. När jag betraktar och tolkar domarna är det inte den ursprungliga intentionen med texterna som jag är intresserad av. I själva analysen kopplar jag mitt material till mitt syfte och mina frågeställningar och de teorier jag valt att använda. Jag söker efter värderingar i de beskrivningar som finns av flickors respektive pojkars beteende. Schlytter (1999) visar i sin studie att flickor i hög utsträckning döms till vård på grund av ”annat socialt nedbrytande beteende” trots att deras problematik inte omfattas av förarbetena. Jag väljer att inte titta på hur många av flickdomarna respektive pojkdombarna som omfattar situationer vilka inte omnämns i förarbetena. Jag är intresserad av att titta på hur rätten framställer (konstruerar och reproducerar) kön utifrån den beskrivning som finns i domarna och mitt fokus ligger därför på den skriftliga beskrivning av flickorna och pojkarna samt beskrivningen av deras problematik. Jag kommer alltså inte att titta på huruvida lagens rekvisit är uppfyllda eller inte.

Tillvägagångssätt

Avsnittet som följer behandlar mitt empiriska material och själva tillvägagångssättet vid analysen. Jag redovisar grundligt hur jag arbetat med analysen av domarna. Jag diskuterar hur själva forskningsprocessen gestaltat sig för att visa hur teori och empiri växt fram i ett växelspel (Hellspång 2001; Holmberg 1999; Starrin 2008).

Urval

Jag började med att kontakta Länsrätten i Jönköping och begära ut fem domar rörande tjejer och fem domar rörande killar i åldersspannet 13–20 år. Jag valde Länsrätten i Jönköping då jag hade personliga kontakter där. Jag önskade domar där de unga fått vård enligt 3 § LVU under 2007. Syftet med att begära ut ett mindre antal domar i ett inledande skede var att bedöma om det fanns tillräckligt mycket information i materialet

för att besvara studiens frågeställningar. Efter en första genomläsning av dessa första tio domar beslutade jag mig för att gå vidare med studien.

Jag vände mig återigen till Länsrätten i Jönköping och efterfrågade samtliga domar rörande ungdomar i åldersspannet 13–20 år från 2007 och halva 2008. Jag fick sammanlagt 46 domar skickade till mig. Av dessa rörde 31 domar ungdomar som omhändertagits enligt den 3 § LVU. Tolv av domarna rörde flickor och nitton rörde pojkar. I två fall hade flickor omhändertagits med hänvisning till både 2 och 3 §. Jag valde att låta dessa domar ingå i mitt material då jag inte tyckte det var motiverat att plocka bort dessa utifrån studiens syfte.

Materialiet

Länsrättsdomen kan delas upp i fyra delar: saken, domskäl, bedömning och domslut.

Domen inleds med en redogörelse för parterna. Här finns uppgifter om vilken socialnämnd som är sökande samt uppgifter om vem eller vilka som är motparter, dvs. ungdomens och om han eller hon är under arton år, dennes vårdnadshavares namn, adress och personnummer. Här finns också namn och adressuppgifter på deras juridiska ombud samt yrkandet (saken).

Efter detta kommer en sammanfattning av det som socialnämnden framfört i sin ansökan samt vad den unge och hans föräldrar, själva eller genom sitt juridiska ombud, framfört under förhandlingen. I majoriteten av de domar jag läst finns en utförlig beskrivning av hur ungdomens nuvarande situation ser ut. I två av domarna finns ingen faktisk information. Man hänvisar endast till socialnämndens utredning. Dessa två domar har jag inte med i studien.

Efter detta följer domskälen. I domskälen redovisas fakta så som socialnämnden har rekonstruerat dem.

Därefter följer länsrättens bedömning som bygger på domskälen. Domstolen skall enligt lag redovisa de skäl som bestämt utgången (FPL 30 §). I bedömningen står även vilka delar av sakförhållandena som varit avgörande. I vissa av domarna jag läst finns också en kortare utredning i rättsfrågan där man redogör för hur lagen skall tolkas mot bakgrund av lagförarbetena.

De domar jag läst är alla mellan fyra och åtta sidor långa. Tretton av domarna är på 6 sidor, fyra är på 5 sidor, tretton är på 4 sidor och en av dem är på 7 sidor. Sist i domarna redovisas domslutet dvs. om länsrätten bifallit socialnämndens ansökan om

LVU eller inte och om den unge därmed skall beredas vård eller inte. I alla domar finns angivet vilka lagregler som ligger till grund för beslutet.

Tillförlitlighet

Tillförlitlighet handlar om huruvida de forskningsinstrument som används är neutrala och om de ger samma resultat om någon annan gör om samma sak vid ett annat tillfälle (Denscombe 2000). Larsson (1986) skriver om hur man kan öka trovärdigheten i kvalitativ analys. Han menar att man för att öka trovärdigheten kan låta en oberoende bedömare läsa de texter analysen bygger på och låta honom/henne klassificera svaren under den kategori han eller hon bedömer svaret passar till och därefter jämföra med det man själv kommit fram till. Han menar vidare att man kan ge sina läsare citat ur texten så att de får hjälp att se det som är karaktäristiskt i de studerade texterna och att det överensstämmer med de kategoriseringar man gjort. Jag har inte haft möjlighet att låta någon utomstående läsa mitt material men jag kommer att ge exempel på de kärnmeningar jag använt mig av i analysen. Jag är medveten om att det finns ett dilemma. Jag redovisar kärnmeningarna men det är jag som valt citaten. Jag kan inte visa att de kärnmeningar jag valt inte är godtyckligt valda och det kan skapa en osäkerhet hos läsaren. Jag har medvetet valt att söka de meningar som jag menar belyser hur föreställningar om kön skapas i domarna. Det är mycket möjligt att en annan analys skulle ge ett annat resultat än mitt. Detta är jag medveten om.

Analysprocessen

Under arbetets gång har jag många gånger önskat mig en manual, en bruksanvisning med tydligt uppställda instruktioner för hur jag skall gå till väga. Analysarbetet har tidvis känts kaotiskt, ostrukturerat och jag har upplevt att jag lagt ner mycket onödig tid på att kategorisera och leta i materialet utan att hitta något av betydelse. Så småningom såg jag dock skillnader i förhållande till kön men det blev tydligt för mig först i slutet av analysen.

Analysprocessen har utgjorts av flera olika moment. Jag började med att läsa varje enskild dom i sin helhet. Jag tog sedan ställning till hur jag skulle kategorisera domen i ett inledande skede. Jag beslutade mig för att dela in dess text i tre delar: fakta om parterna, domskäl/bedömning och domslut. Jag inledde med att notera om den aktuella ungdomen skulle omhändertas enligt 3 eller 2 och 3 § LVU. Efter att jag konstaterat detta läste jag länsrättens bedömning vilken innehåller de rekvisit länsrätten anser vara

uppfyllda samt motivering till detta. Jag kategoriserade därefter domarna utifrån kön. Jag delade in domarna i två högar med blanka försättsblad. Jag numrerade domarna och skrev födelseår, könstillhörighet samt rekvisiten för omhändertagandet på försättsbladet. Jag läste sedan beskrivningen av den unge och hans eller hennes situation. Denna beskrivning innehåller i de flesta fall en sammanfattande framställning från socialnämnden, samt ungdomens och dennes vårdnadshavares syn på saken.

Därefter tillämpade jag vad Holmberg (1999) kallar omläsning. Omläsning innebär i korthet att man läser och läser om texten för att finna nya innebörder i den. I samband med omläsningen började jag att koda och kategorisera mitt material (Denscombe 2000). Vid första genomläsningen markerade jag det jag uppfattade som kärnmeningar. Exempel på kärnmeningar i mitt material är ”Hon har en historia av självskaumbeteende och självmordstankar, hon är ambivalent i sina känslor, hon är en osäker, skör och lättkränkt ungdom” eller ”Han tar inget ansvar för sin person, han reagerar mycket kraftfullt så snart han inte känner sig respekterad och han har ett beteende där han verkar ställa sig utanför allt och alla”. Syftet med det var att försöka fånga essensen i textens beskrivning av ungdomarna. Descombe menar att det i inledningsskedet av ett analysarbete inte har någon avgörande betydelse vilka ord, idéer eller företeelser som söks i materialet eller i vilka kategorier dessa placeras. Studiens utförare kan i det här stadiet använda sig av befintliga teorier eller personliga/professionella förningar som vägledning för hur han eller hon skall gå till väga (ibid.).

Efter att jag läst igenom mitt material ett flertal gånger formulerade jag sex enkla frågor som jag ställde till materialet. Frågorna jag ställde var:

- Hur är hon/han?
- Vad gör hon/han?
- Vad är man orolig för?
- Vad behöver hon/han?
- Hur har det varit?
- Vad säger hon/han själv?

Den första frågan ”Hur är hon/han?” syftade till att fånga de skillnader utifrån kön som kunde finnas i beskrivningen av ungdomarna.

Med frågeställningen ”Vad gör hon/han?” ville jag kategorisera de handlingar som låg till grund för socialnämndens ansökan och som därmed var skälet till att ungdomen var omhändertagen.

Syftet med frågeställningen ”Vad är man orolig för?”, var att se om det fanns någon skillnad i den oro man beskrev för killar respektive tjejer.

Frågeställningen ”Vad behöver hon/han?” syftade till att fånga de skillnader i behov man ansåg föreligga och med frågan ”Hur har det varit?” ville jag studera om det fanns olikheter i bakgrundbeskrivningen av ungdomarna. Här tittade jag bland annat på vilket utrymme som gavs åt relationen mellan ungdomen och dennes familj.

Den sista frågan ”Vad säger hon/han?” syftade till att se om det finns någon skillnad i hur de unga själv beskrev den situation de befann sig i.

Jag lade in varje dom i en mapp där jag sedan skrev ner svaren på de sex frågor jag utgått ifrån. Jag svarade på frågorna genom att skriva ner formuleringar från domarna vilka jag återgav med ”domarnas egna ord”. I de fall jag inte fann något svar noterade jag det i mappen. Jag sammanställde sedan svaren från alla domarna till varje fråga och fick på så sätt ett svar som innehöll alla de svar som fanns i samtliga domar. Jag läste om materialet om och om igen för att sedan skriva ner svaren på frågorna om och om igen. Vid varje omläsning kortade ner svaren och skrev mina egna reflektioner i en bok. Utifrån svaren på de sex frågor jag ställt till materialet skrev jag sedan en sammanfattande text till varje dom. Jag fortsatte sedan att läsa och läsa om domarna. Jag sammanfattade sedan ytterligare två olika listor med enbart ord av det jag uppfattade som signifikant för beskrivningen av varje ungdom. Efter det sammanställde jag med hjälp av allt mitt material en text som återgav en fiktiv karaktär, en Hon och en Han, och återgick på det viset tillbaka till helheten i materialet.

Jag försökte genom ovan nämnda tillvägagångssätt att producera en text där essensen i domarnas beskrivning av ungdomarna fångades. Jag har i mitt arbete med texterna försökt att hitta det gemensamma i beskrivningen av flickorna och pojkarna samt vad som skiljer dem åt. Rent konkret innebär det att jag tittat på vilka ordval man gjort i texten, om det finns värdeomdömen i beskrivningarna och hur dessa i så fall ser ut. Jag har efter detta försökt att titta på hur de ord jag funnit associerar till föreställningar om manligt och kvinnligt och reflekterat över deras betydelse till genus.

Metod för systematisering av materialet

Jag har valt att systematisera mitt material efter ”Hon” och ”Han”. Tolkningsmetoden är att betrakta som tematisk innehållsanalys (Hirdman 2001, Holmberg 1999). Utifrån dessa kategorier analyseras länsrättsdomarnas innehåll efter temat likhet och skillnad.

Tyngdpunkten ligger på länsrättens beskrivning av beteende och mitt fokus ligger på variabeln kön. I själva analysen av materialet kopplar jag mitt material till mitt syfte och mina frågeställningar samt de teorier jag valt att använda. Jag försöker att visa att det finns föreställningar om kön kopplade till beskrivningarna av de unga och att rätten kan betraktas som ett genussystem. Studiens fokus är hur rätten producerar och reproducerar föreställningar om kön.

Resultat

För att en ung människa skall få vård enligt LVU måste ett av lagens följande rekvisit var uppfyllt: missbruk, brottslig verksamhet eller socialt nedbrytbart beteende. I en del av de domar jag tittat på är fler än ett rekvisit uppfyllt. ”Annat socialt nedbrytande beteende” är det mest förekommande rekvisitet för både flickor och pojkar. 11 av 12 flickor anses ha ett socialt nedbrytande beteende och 16 av 19 pojkar. Gällande missbruksrekvisitet så spelar det en större roll för flickor än pojkar. 5 av 12 flickor uppfyller missbruksrekvisitet i jämförelse med 5 av 19 pojkar. 1 flicka och 5 pojkar uppfyller brottsrekvisitet.

Presentation av materialet

Jag presenterar innehållet i domarna som om det handlade om två ungdomar. Jag har fört samman alla de svar jag fick till två typfall. Jag anser det motiverat utifrån att jag söker efter förekomst inte efter fördelning i kvantitativ betydelse (Holmberg 1999). Hur många av svaren på de frågor jag ställde till materialet som var lika uppfattar jag som mindre relevant. Det kan vara alla, de flesta eller några som innefattas av de beskrivningar jag återger. Jag har använt mig av sammanlagt 31 domar; 12 av dem behandlar tjejer och 19 killar. Jag tror att domarna är tillräckliga till antalet för att visa att den beskrivning som ges av killar respektive tjejer inte är unika utan generella. Det är inte antalet utan mekanismerna för görande av kön som är i centrum för min analys.

Resultatredovisning

Jag kommer att inleda resultatkapitlet med att beskriva ”Hon” och ”Han”. Den inledande beskrivningen syftar till att förmedla en helhetsbild och en känsla, den känslan som jag själv satt med efter att jag läst domarna om och om igen. I beskrivningen använder jag inga andra formuleringar än de som fanns i domarna. Efter den första berättande beskrivningen kommer jag att redovisa svaren på de frågor jag ställt utifrån Hon och Han. Efter varje fråga kommer jag att kommentera och diskutera resultatet.

Hon

Hon är nästan 18 år. Inom socialtjänsten känner man henne sedan länge. Hon mår inte bra, inte alls. Hon är osäker och skör och lättkränkt. De säger att hon har svårt att hantera trygga vuxna och att hon väljer att lita på den som sörjer för hennes intressen för stunden. Det finns, säger de, en otrygghet i henne. Hon styrs inte av viljan. Det är inte så att hon inte vill ha hjälp, det är de överens om, men hon är inte tillförlitlig. Hon är impulsiv och låter känslorna styra. Hon har funderat på att ta sitt liv. När hon har ångest skadar hon sig själv genom att skära sig i benen eller i armarna. De säger att hon visar många tecken på att må mycket dåligt. Hon är destruktiv, en fara för sig själv och hon utsätter sig själv för påtagliga risker. De tycker att hon befinner sig i opassande miljöer, i miljöer där det finns personer som kan komma att utnyttja henne. Hon har haft relationer till betydligt äldre män och blivit utnyttjad av äldre män. De säger att hon utsätter sig själv för situationer då hon blir sexuellt utnyttjad och våldtagen. Det har hänt, hon har blivit våldtagen. Hon har gjort abort. Ibland när hon mår dåligt skakar hon i hela kroppen. Hennes ögon är helt tomma då. En gång var hon hos en äldre man som är misstänkt för sexuella övergrepp. De säger att hon måste hitta lämpliga vänner, att hon måste lära sig att umgås med både tjejer och killar. I dag har hon inga fungerande relationer.

Det händer att hon dricker alkohol på ett sätt som inte är bra för henne. Det har också hänt att hon rökt hasch. Det går inte alls bra i skolan. Hon skolkar. Hemma är det också problem. De säger att hon trotsar föräldraauktoriteter och att hon inte rättar sig efter regler eller tillsägelser. Det har hänt att hon rymt hemifrån. När hon rymmer, säger de, utsätter hon sig för traumatiska upplevelser och faror. Hon har inte haft det lätt. Det har varit jobbigt för henne att växa upp och hon har fått klara sig mycket själv.

Han

Han är 17 år. Han har haft kontakt med socialtjänsten under flera år. Han bråkar med andra och får utbrott. De säger att han är aggressiv. Han har gått bärsärkargång i hemmet. En gång eldade han hemma hos sina föräldrar och en annan gång använde han en yxa. Han reflekterar inte över sitt eget beteende eller vilka konsekvenser det han gör får. Han tar inte ansvar för sin egen person och han uppvisar en likgiltighet inför den fara han utsätter sin egen person för. Han har ett missbruk. Han missbrukar både alkohol och hasch. Amfetamin och rökheroïn har han också använt. Han har använt droger i olika former under lång tid med tanke på hur ung han är. Han utgör en risk för andra.

Han har hotat personal och andra elever. En kvinnlig personal fick omplaceras pga. honom. Han har slagit sönder inredning på ett behandlingshem.

Han har slagit en polis, fysiskt hotat rektorn vid den skola han går på och misshandlat annan skolpersonal, oprovocerat. En gång misshandlade han en kille som låg ner på marken. Han är våldsam mot sina föräldrar också. Han har slagit sina syskon, kränkt och hotat sina familjemedlemmar verbalt och hotat sin mamma med kniv. Han har slagit sönder inredning i familjens hem. Hans mamma är rädd för honom. Hon vågar inte ha honom boende hemma längre. Det är inte bara hans mamma som är rädd. Andra är också rädda för honom.

De säger att han är lättkränkt och att han reagerar mycket kraftfullt så fort han känner sig kränkt eller känner att andra inte respekterar honom. Han har mycket svårt med sociala relationer och svårt att behärska sig. Han blir lätt arg och tappar kontrollen. Han har en dålig attityd och ett ovärdat språk och är mycket aggressiv och hotfull. De säger att han kommunicerar genom aggression. Han har dålig impuls kontroll och saknar spärrar. Han har burit kniv vid flera tillfällen. Vid ett tillfälle stack han flickor på den skola han går på med nålar. De fick testa sig efter det. Han har setts med missbrukare och kriminella. De säger att han befinner sig i miljöer som inte är bra för honom och att han utgör en risk för andra barn och ungdomar. Han har tankar om att skada andra. Han reagerar mycket kraftfullt på krav så fort han känner sig trängd. Han har kraftiga humörsvingningar. De säger att han exploderar av ilska när han blir arg. Ibland minns han inte efteråt vad som hänt.

Han är misstänkt för många brott. Han är misstänkt för vapenbrott, misshandel, stöld, grovt rån, olovlig körning och våld mot tjänsteman. De säger att han varit drivande när brotten begicks. I skolan fungerar det inte alls. Han har inte haft någon fungerande skolgång på länge. De säger att han vid ett par tillfällen hotat med att ta sitt liv.

Hur är Hon?

Hon är ambivalent i sina känslor. Hon är osäker, skör och lättkränkt. Hon har stora humörsvingningar och svårt att stå emot sina egna impulser. Hon har svårt att lita på trygga vuxna och väljer att lita på dem som sörjer för hennes intresse för stunden. Hon är impulsiv och låter känslorna styra. Det finns en otrygghet hos henne. Hon vill sannerligen ha hjälp men det är inte viljan som styr henne. Hon är osäker och hon är inte tillförlitlig. Hon har en känslomässig problematik och har svårt att behålla motivation

och uthållighet. Hon har problem i sina relationer. Hon mår mycket dåligt. Hon har fortfarande en dragning till pojkvännen i Göteborg. Både som pojkvän och som drogleverantör. När hon mår dåligt skakar hon i hela kroppen och är helt tom i ögonen.

Hur är Han?

Han är här och nu och reflekterar inte över sitt beteende. Han är inne på en farlig väg och har ingen insikt i sin problematik. Han har mycket svårt med sociala relationer både till ungdomar och vuxna. Han blir lätt arg och har svårt att behärska sig och tappar kontrollen. Han är mycket aggressiv och hotfull när han känner sig kränkt. Han har en bristande impuls kontroll och har stora svårigheter att anpassa sig efter samhällets normer. Han har attityd. Han är okontrollerat aggressiv. Han har svårt att kommunicera med andra. Han har en låg förståelse för omvärlden. Han styrs av impulser och upplevs av andra som hotfull. Andra är rädda för honom. Han har stora svårigheter att anpassa sig och se andras behov. Han har en okontrollerad aggressivitet och han saknar spärrar. Han är en farlig person. Han saknar förmåga att stå emot och bryta kriminella och missbrukarkontakter. Han utgör en risk för andra. Han har mycket svårt med sociala relationer. Han är likgiltig inför den fara han utsätter sitt liv för. Han blir mycket aggressiv och hotfull och uppvisar en bristande impuls kontroll när han känner sig kränkt.

Hur Hon och Han är

Han beskrivs till skillnad från henne som en farlig person. I beskrivningen av honom återkommer man flera gånger till hur han uppfattas av "andra" och att "andra" är rädda för honom. Han beskrivs utgör en risk för andra. Han är våldsam, aggressiv och kriminell, likgiltig inför den fara han utsätter sig själv för. Connell (2008) beskriver i sin bok *Maskuliniteter* en genuspraktik han kallar för protestmaskulinitet. Praktiken inbegriper bl.a. våld, motstånd mot skolan, brott, bruk av droger/alkohol. Begreppet anger ett sätt att vara som Connell menar uppstår genom erfarenhet av maktlöshet och som resulterar i ett överdrivet anspråk på det slags makt som den europeiska kulturen förknippar med maskulinitet. Det är, menar han, en reaktion på maktlöshet, ett anspråk på en maktposition byggd på genus av det han benämner maskulina konventioner. Han menar att protestmaskuliniteten i första hand skall förstås som en kollektiv praktik och inte något som finns inne i personen. Detta sätt "att vara maskulin på" går, menar han, ofta att finna i arbetarklassens kollektiva praktik, särskilt bland män som är uppvuxna i

fattiga och våldsamma miljöer. Enligt Connell gör dessa män genom detta ”sätt att vara” anspråk på makt utan att egentligen besitta några maktresurser.

Hon utgör, till skillnad från Honom, ingen risk för någon annan än sig själv. Hon är osäker och skör. Hon är inte, som Han, likgiltig. Hon vill ”sannerligen” ha hjälp men det är inte vilja som styr henne. Det är något annat. Jag funderar över vad.

Han beskrivs vidare ha en bristande impuls kontroll och vara impulsstyrd. Hon har svårt att stå emot sina impulser, är impulsiv och låter känslorna styra. Jag tolkar det som två olika sätt att beskriva samma sak där Hon på ett annat sätt än han beskrivs som oförmögen att stå emot sina egna känslor medan Han beskrivs brista i kontrollen av sig själv. En person som är impulsstyrd handlar utan att utan att tänka på konsekvenserna av sitt handlande. Handlandet följer som en reflexmässig reaktion av något. Han är, skriver man, här och nu och reflekterar inte över sitt beteende. Ordet impuls förekommer också i beskrivningen av hur hon är men då i mer känslomässigt förklarande termer. Hon har svårt att stå emot sina impulser och är impulsiv. Att vara impulsiv handlar mer om att utföra en handling utan eftertanke, att handla först och tänka sedan. I beskrivningen av honom ser jag en ung man som inte tänker alls.

Jag menar att de beskrivningar som finns av honom och henne i domarna kan härledas till traditionellt dikotoma föreställningar om manligt/kvinnligt. Föreställningar om mannen som aktiv och kvinnan som passiv. Han som förövare och Hon som offer.

Connell (2003; 2008) menar att den allmänna uppfattningen om genus rör sig kring olika föreställningar om skillnader mellan kvinnor och män som i stort sett alltid kan härledas till idéer om kroppsliga och biologiska skillnader. Han beskriver hur detta har sin utgångspunkt i synen på kroppen som en maskin som producerar könsskillnader och att denna maskin klarar sig själv: att de biologiska orsakerna, så att säga, är oberoende av samhället. Äkta maskulinitet antas nästan alltid utgå från eller uttrycka något om den manliga kroppen. Kroppen anses driva på och leda handlande. När Han i domarna beskrivs som impulsstyrd och bristande i impuls kontroll menar jag att man kan tolka det som om kroppen driver på och leder hans handlande medan hennes impulsivitet och svårigheter att stå emot sina känslor mer rör förklaringar som tar sin utgångspunkt ur en psykologisk tankeram.

Hon beskrivs behöva hindras från att göra sig själv illa. Hon är skör och i behov av skydd. I domarna beskrivs hon vilja ha hjälp men har inte förmåga att ta emot den hjälp hon behöver då hon är styrd av något annat än sig själv. När Hon mår dåligt skakar hon i hela kroppen och är tom i ögonen. Hon beskrivs genomgående i mer känslolösa

termer än han och i högre utsträckning som ett offer. Hon betraktas inte, menar jag, som ett aktivt subjekt på samma vis som han gör.

Vad gör Hon?

Hon lever ett kringflackande liv och umgås i kretsar där det förekommer alkohol. Hon mår mycket dåligt och funderar på att avluta sitt liv. Hon vistas i opassande miljöer. Hon har använt både alkohol och narkotika, dock inte regelbundet. Hon skadar sig själv. Hon har haft relationer med äldre män och hon har blivit utnyttjad av betydligt äldre män. Hon har besökt en svartklubb och där intagit en överdos. Hon försätter sig i situationer där hon riskerar sitt liv, sin hälsa och utveckling. Hon skolkar och umgås med kriminella missbrukande kamrater. Hon har i viss utsträckning stannat borta från hemmet under kvällar och nätter samt haft olämpligt umgänge. Hon utsätter sig för situationer då hon blir sexuellt utnyttjad och våldtagen. Hon har vistats hos en man som är misstänkt för sexuella övergrepp. Hon skolkar, umgås med olämpliga personer och skadar sig själv på andra sätt. Hon har icke-fungerande relationer. Hon svarar inte i telefon och går inte att nå. Hon utsätter sig för faror samt råkar ut för traumatiska upplevelser. Hon stjälar pengar och alkohol i hemmet. Hon har rymt hemifrån och vid ett tillfälle stulit föräldrarnas bil. Hon skär sig själv.

Vad gör Han?

Han fullkomligt exploderar av ilska och använder ett ovårdat språk. Han har begått nio bilinbrott och varit drivande vid brotten. Han är misstänkt för ytterligare brott. Han har uttalat hot mot personal och han mobbar. Han är ute och hamnar i slagsmål, dricker alkohol, använder droger och har ett socialt nedbrytande umgänge. Han slår sönder inredning i hemmet och hotar familjemedlemmar med misshandel om de inte håller käft. Han kränker familjemedlemmar verbalt. Han har uttalat suicidtankar till flera personer samt uttalat tankar om att skada andra. Han är dömd för olaga hot och olovlig körning, skadegörelse och misshandel. Han har misshandlat en liggande person provocerat. Han befinner sig i miljöer som inte är bra för honom. Han har burit kniv vid flera tillfällen. Han har upprepade gånger hotat med självmord. Han är mycket borta från hemmet och har ingen fungerande skolgång eller praktik. Han har snabbt eskalerat i den kriminella banan. Han har skadat sig själv och uttryckt livsleda. Han har levt kravlöst. Han har slagit sin mamma, slagits med hennes sambo och attackerat skolpersonal fysiskt. Han kommer och går som han vill i hemmet. Han får utbrott, går

bärsärkargång i hemmet, använder yxa och eldar. Han kommunicerar genom att bli aggressiv verbalt och fysiskt.

Vad Hon och Han gör

I beskrivningen av vad Hon och Han gör, vilka skäl det finns för att omhänderta dem, beskrivs Han i mycket högre grad som aktiv och genom det också ansvarig för det han gör. Hans kriminalitet, våldsamhet och aggressivitet är tydligt beskrivet. Han fullkomligt exploderar av ilska, han använder ett ovårdat språk. Bilden av en ung man oförmögen att tala om sina känslor blir synlig. I texten beskrivs han som farlig. Han har, kan man läsa, levt kravlöst. Han har fått komma och gå som han vill hemma. Jag tolkar det som om att han behöver krav. Man skulle kunna tänka sig att man beskrivit kravlösheten som övergivenhet, att han tvingats att klara sig själv. Språket inbegriper mer än de ord som formuleras och det som sägs är inte alltid det som avses. Det som sägs kan dessutom betyda olika saker i olika sammanhang. Den poststrukturalistiska tanketraditionen poängterar att all betydelse alltid är beroende av en utpekad kontrast och man framhåller skillnadens roll för skapande av mening (Ambjörnsson 2003, 2006; Svensson 1997). Det språk vi använder är alltså genomsyrat av värderingar och tysta, inte alltid, redovisade antagande. Genom de beskrivningar som finns av honom och henne blir det, menar jag tydligt att de tilldelas olika sorters genus. Connell (2008) menar att kroppsliga skillnader och sociala effekter kopplas samman genom det han kallar egenskapernas dikotomi. Kvinnor antas ha en uppsättning egenskaper och män en annan. Kvinnor förutsätts vara omvårdande, lättpåverkade, pratsamma, känslösa, intuitiva och sexuellt lojala medan män antas vara aggressiva, envisa, tystlåtna, rationella, analytiska och promiskuösa.

Genom domarna kan vi utläsa att både Hon och Han vid ett flertal tillfällen talat med någon om att ta sitt liv. I beskrivningen framkommer det på så vis att Hon mår dåligt och funderat på att avsluta sitt liv medan Han upprepade gånger hotat med självmord. Det finns en skillnad, en tydlig sådan menar jag. Språket som används signalerar återigen att hon/flickor är skörare. Man söker efter emotionella/bakomliggande faktorer till hur hon/de handlar. Hon mår dåligt och funderar på att avsluta sitt liv. Han hotar med självmord. Connell (2008) skriver att tron på egenskapernas dikotomi, är och alltid har varit, mycket framträdande inom psykologisk forskning och att "könsskillnader" är ett av de mest studerade ämnena inom psykologin. Trots detta har forskningen inte kunnat påvisa några signifikanta skillnader

mellan flickors/kvinnors och pojkars/mäns egenskaper. Han menar att slutsatsen som kan dras av hundra års forskning gällande könsskillnader är att kvinnor och män är mycket lika varandra och att det vore rimligare att tala om könsligheter istället för könsskillnader. Han hävdar vidare att en av anledningarna till att det är så svårt att se likheter istället för olikheter finns att finna i den dikotomiska genussymboliken. Genom att betrakta hur de handlingar som ligger till grund för Hans och Hennes omhändertagande beskrivs kan man återigen, menar jag, se att Han i högre utsträckning betraktas som aktiv och som en förövare medan Hon beskrivs som passiv och i termer av känslomässiga förklaringsmodeller.

I beskrivningen av vad Hon gör framgår att hon utsätter sig för situationer då hon blir sexuellt utnyttjad och våldtagen. Hon har, får vi veta, vistats hos en man som begått sexuella övergrepp. Hon har haft relationer med betydligt äldre män och blivit utnyttjad av äldre män. Hon har vid flertalet tillfällen försatt sig i situationer där hon både har utnyttjats sexuellt och riskerat att utnyttjas sexuellt. Trots att hon inte utför en aktiv handling är detta ett skäl till att hon omhändertas.

I mitt material gällande Honom, finns inte någonstans, beskrivningar som kan kopplas samman med sexualitet eller parrelationer. Jag tolkar det som att det inte läggs stor vikt vid frågor som rör sexualitet eller parrelationer gällande Honom och att de sexuella normerna enbart förknippas med Henne. Schlytter (1999) menar att rätten genom denna brist på intresse för unga mäns sexualitet förmedlar att det är unga kvinnors ansvar att sätta gränser för mäns sexualitet vilket i sin tur bidrar till att osynliggöra mäns ansvar för sexuellt utnyttjande samtidigt som flickor skuldbeläggs. Flickor är också, generellt sätt, de som utsätts för sexuella övergrepp. Problemet är inte, som jag ser det, att fokus läggs på flickors sexualitet. Problemet är att det enbart läggs på flickors sexualitet. ”Sexuella problem” förstås som att vara sexuellt utnyttjad och inte som att utnyttja andra vilket får som konsekvens att sexualitet förknippas med flickors avvikande beteende. Inte med pojkars. Smart (1995) menar att detta kan ses som en följd av att kvinnokroppen tillmäts en annan roll än manskroppen och att kvinnor i rättsliga sammanhang bedöms utifrån kropp och biologi och att män bedöms utifrån sitt beteende.

Hur har det varit för Henne?

Hon har inte haft det lätt. Hon är känd inom socialtjänsten sedan flera år. Hon har varit placerad i båda familjehem och HVB-hem. Ett flertal utredningar har gjorts sedan den

första anmälan kom till socialtjänsten när hon var liten. Hon har haft en konfliktfylld relation till sin mor. Det finns väldigt få uppgifter om hennes pappa. Insatserna har fokuserat på moderns och Hennes relation samt moderns förmåga att se till Hennes behov. Hon har en historia av självskadebeteende och självmordstankar. Hennes uppväxtmiljö har präglats av missbruk och kriminalitet eller hon har levt med en psykiskt sjuk mamma. Det har varit jobbigt för henne att växa upp och Hon har fått klara sig mycket själv. Fadern har varit mån om henne och velat hennes bästa men det har inte alltid fungerat. Hon har mått psykiskt dåligt. Hon har genomgått en abort och mått mycket dåligt när närstående har avlidit.

Hur har det varit för Honom?

Han är känd av socialtjänsten sedan länge. Han har varit placerad på HVB-hem och haft insatser vid ett flertal tillfällen. Insatserna har fokuserat på hans utåtagerande, brist på impuls kontroll och att stärka föräldrarnas gränssättning. Han har vuxit upp hemma men föräldrarna har inte klarat av honom. De har ansträngt sig för att hålla honom från dåliga sammanhang men de har beskrivit att han inte lyssnar på dem. Föräldrarna har bett om hjälp och varit mycket oroliga. De har engagerat sig och varit måna om honom men vågar inte längre ha honom hemma. De vågar inte längre ta ansvar för honom och hans mamma är rädd för honom. Båda föräldrarna beskriver en stark oro för sin son. De känner en uppgivenhet inför sitt föräldraskap i och med att de inte förmår sätta gränser för honom. Det har inte gått att bryta hans negativa beteende trots att han har stöd från familjen.

Hur det har varit för Henne och Honom

Hon har inte haft det lätt. Det har säkert inte Han heller men det beskriver man inte lika tydligt. Hennes tidigare erfarenheter och hennes uppväxtmiljö är i fokus i texten i betydligt större utsträckning än vad Hans är. Beskrivningen är mer detaljerad och hon beskrivs utifrån mer personliga uppgifter. Vi vet att hon varit gravid och att hon gjort abort. Vi får veta att hon levt med en mamma som brustit i sitt föräldraskap och att hon fått klara sig mycket själv. Hans föräldrar har ansträngt sig för att hålla honom borta från dåliga sammanhang men han lyssnar inte på dem. Föräldrarna vågar inte längre ha honom hemma.

I beskrivningen av hur det varit för Honom och Henne, menar jag att man återigen, betraktar Henne som någon som råkar ut för saker medan Han beskrivs som ”någon som

gör”. Hon tilldelas en passiv roll, Han en aktiv. Ulmanen och Andersson (2006) skriver om det problematiska i att flickor framför allt betraktas och beskrivs som offer. De menar att detta begränsar deras identitet och handlingsutrymme. Det är, skriver de, skillnad på att vara en person med erfarenheter av t.ex. övergrepp och att vara en person som definieras utifrån denna erfarenhet. Genom offerbilden osynliggörs flickors styrkor vilket i sin tur leder till svårigheter för flickor att få ett bättre liv.

I den beskrivning som finns av hur det varit för Honom får vi inte veta särskilt mycket om hur han haft det tidigare. Vi får dock veta att hans föräldrar inte klarar av honom och att de är rädda för honom. Om Hon i beskrivningen tilldelas en roll som offer under omständigheter hon inte rör över, beskrivs Han som den med makt i förhållande till sina föräldrar. Man får närmast intrycket att det är hans föräldrar som behöver skyddas från honom.

Vad är man orolig för? (Hon)

Det Hon gör kan innebära att hon utsätter sin fysiska och psykiska hälsa för påtagliga risker. Det finns en oro för vad Hon kan komma att utsätta sig för i syfte att dämpa sina inre svårhanterliga känslor. Hon kan i denna situation uppsöka miljöer i vilka hon utsätter sig för allvarliga risker och personer kan komma att utnyttja henne. Hon har svårt att motstå sin egna impulser och har försatt sig i situationer där hon riskerar sitt liv, sin hälsa och utveckling. Finns en oro över att hon är lättledd. Finns en påtaglig risk att hon hamnar i drogmissbruk pga. sitt psykiska mående, sin familjebakgrund samt sin egen bakgrund.

Vad är man orolig för? (Han)

Han riskerar att hamna i ett alkoholberoende samt börja missbruka narkotika. Han riskerar även att hamna i situationer med kriminalitet i form av stöld och misshandel. Han har ett problematiskt beteende som både på kort och lång sikt kommer att leda till stora problem för honom, med framförallt kriminalitet som följd. Det finns en oro över att han har svårt att kommunicera med andra. Han har en låg verbal och kommunikativ förmåga. Det finns ingen vuxen som kan hantera Honom. Ytterligare oro finns gällande Hans alkoholkonsumtion. Det finns en stor risk att Han utvecklar ett beroende då Han har en tidig alkoholdebut, ett lågt självförtroende och en låg förståelse för omvärlden, en låg omvårdnadsuppfattning samt skadar sig själv och uttrycker livsleda.

Oro (Hon/Han)

Man är orolig för att Hon kommer att uppsöka miljöer där hon kommer att utsätta sig för allvarliga risker och personer som kan komma att utnyttja henne. I domen förklarar man hennes beteende utifrån hennes bakgrund och i psykologiska termer. Hon agerar som hon gör för att dämpa sina inre svårhanterliga känslor. Man är också orolig över att hon skall börja missbruka droger pga. sitt psykiska mående, sin familjebakgrund och sin egen bakgrund. Dessutom finns en oro för att hon är lättledd, vilket återigen placerar henne i en passiv position.

Oron för Honom är beskriven utifrån hans beteende men också utifrån psykologiska termer. Han har dåligt självförtroende och har uttryckt livsleda. Man är orolig över att han kommer att hamna i beroende och kriminalitet. Han beskrivs ha ett problematiskt beteende. Dessutom finns det ingen vuxen som kan hantera honom. Hon behöver ledas rätt och Han behöver hanteras. Jag menar att man genom den beskrivning som finns kan se att hon betraktas som svagare och i större behov av skydd än honom. Hirdman (2001) skriver att en väsentlig skillnad i beskrivningen av män och kvinnor varit och är att män gör och att kvinnor görs. Män är aktiva och kvinnor passiva. Män begår handlingar och kvinnor blir utsatta för andras handlingar.

Vad behöver Hon?

Hennes behov och psykiska hälsa behöver utredas grundligt. Hon behöver ett liv utan alkohol samt utan flykt. Hon behöver hjälp med sitt destruktiva beteende som innefattar självskadehandlingar. Hon behöver tydlig gränssättning och träning i konsekvenstänkande. Hon behöver arbeta med frågor som rör etik och moral. Hon behöver hjälp med skolarbetet, hjälp med att hitta en fungerande relation till sin mamma, hjälp och stöd att finna lämpliga vänner, både killar och tjejer, samt lär sig hur man samspelar och hanterar relationer till dessa. Hon behöver hjälp med strategier hur hon skall förhålla sig till alkohol och andra droger och kunskaper om vilka konsekvenser sådant bruk har. Hon behöver engagerade vuxna kring sig. Hon är i behov av trygghet och struktur i vardagen.

Vad behöver Han?

Han behöver stöd och hjälp i skolan och med sin känslö- och beteendemässiga utveckling samt att klara sociala relationer. Han behöver också stöd för att avhålla sig från kriminella handlingar. Han behöver snabbt komma ifrån drogerna och kriminella

kretsar. Han behöver inledningsvis vistas på institution för att bli drogfri. Han behöver hjälp med att arbeta med sin impuls kontroll, sina koncentrationssvårigheter, sina aggressioner, sin skolgång och sin sociala kompetens. Han behöver hjälp för att komma ifrån sina problem med droger och kriminalitet. Han är i behov av skydd för att inte försättas i situationer där han kan begå nya brott, han behöver träna på sina sociala färdigheter. Han behöver komma ifrån sitt destruktiva umgänge. Han behöver lära sig att hantera samspelet med andra människor samt känna trygghet i relationer till personer som är viktiga för honom. Han behöver tydlig struktur och gränssättning. Han måste lära sig att kunna samarbeta med alla människor, inte bara dem han kommer överens med. Han behöver jobba med sina suicidtankar och bristande impuls kontroll.

Vad Hon och Han behöver

Hon och Han anses båda behöver hjälp utifrån den problematik de har. Han med sin aggressivitet, kriminalitet och bristande impuls kontroll. Hon med sitt destruktiva beteende. Han anses behöva trygghet i relationer till personer som är viktigare för honom. Hon behöver fungerande relationer och lämpliga vänner, både killar och tjejer. Hon behöver engagerade vuxna, trygghet och struktur i vardagen.

Båda behöver struktur och fungerande relationer och hjälp med den problematik de har. Hon bedöms behöva hitta lämpliga vänner, både killar och tjejer. Der går inte att utläsa varför man tycker att hon behöver ha vänner av båda könen men jag dristar mig att tro att det inte funnits med i domen om det vore så att hon enbart hade tjejkompisar. Jag tolkar det som om man anser att hon har för mycket kompisar som är killar. Jag har väldigt svårt att tro att man i Hans fall hade ansett det varit ett problem om han enbart haft kvinnliga vänner. Hans vänner finns också omskrivna i domarna. De missbrukar och är kriminella och de anses inte heller vara bra för honom.

Hon och Han har genomgående beskrivits olika i domarna men när det gäller vad de anses behöva finns inga större skillnader. Man anser att de är i behov av i stort sett samma saker.

Vad säger Hon?

Hon vill inte till ett nytt familjehem. Det är påfrestande att lära känna nya människor hela tiden. Hon har aldrig känt sig som en familjemedlem när hon varit i familjehem. Det stämmer att hon varit nedstämd och mått dåligt men hon missbrukar inte alkohol och hon umgås inte i fel kretsar. Hennes vänner är skötsamma och hon blir väl omhändertagen av deras familjer. Hon vill egentligen inte skada sig själv men gör det ändå, senast i går. Hon vet inte varför. När hon mår som sämst har hon tankar om att ta sitt liv. Hon känner sig inlåst på HVB-hem eftersom hon inte får röka, träffa vänner eller pojkvän där. Hon vill bo själv. Det klarar hon för hon vet att hon kan om hon vill. Hennes mål är att klara av studierna så att hon kan fortsätta att studera till hösten. Hon mår psykiskt dåligt på en låst avdelning. Hon sköter sig dock klanderfritt och följer regler. Händelsen som hon varit med om har påverkat henne. Hon tänker inte försätta sig i en liknande situation igen. Hon har mardrömmar om händelsen. Hon har inget missbruk eller kriminellt beteende. Hon har däremot behov av behandling. Hon har utvecklats under det senaste året och har inte samma problem i nuläget. Hon kan sätta stopp om någon försöker att utnyttja henne. Hon har många olika vänner. Hon inser att det inte är bra för henne att umgås med personer som använder alkohol och hon umgås inte med såna personer längre. Hon har testat droger en gång. Det var första och sista gången. Hon dricker alkohol vid festtillfällen men hon har inga problem med alkohol. Hon har däremot problem med sitt mående. Hon har aldrig mått bra under ett helt år i sträck. Hon har svårt att hantera sina känslor. Hon vet inte varför men hon mår dåligt. Det kan bero på att hon inte bearbetat allt som hänt henne. Hon mådde sämre när hennes mormor avled. Hon ville ha hjälp men fick inget gehör. Hon behöver individualterapi. Hon har kämpat för att få adekvat vård mot sitt dåliga mående. Hon har inte varit i skolan för att hon mår dåligt av att vistas där. Hon skrev ut sig från sjukhuset eftersom personalen där inte lyssnade på henne. Hon har fortfarande en dragning till pojkvännen i Göteborg. Hon behöver tid att tänka igenom det som hänt och tala med någon professionell. Hon hoppas att hitta en lämplig väg för att avsluta sina gymnasiestudier och sedan hitta en lämplig akademisk utbildning. Hon har vuxit upp med en psykiskt sjuk mamma. Det har inte varit lätt att växa upp hos henne och hon har mått ännu sämre efter allt hon råkat ut för. Hennes kompisar har varit som en familj för henne. Hon vill helst bo någonstans på landsbygden där det finns djur.

Vad säger Han?

Han har använt alkohol från 15-års ålder. Han har druckit alkohol på helgerna. Cirka 2–3 plattor starköl per helg. I fortsättningen skall han inte konsumera alkohol i samma utsträckning. Han medger att han druckit en del under sommaren. Hur mycket och hur ofta varierar. Han kan sluta dricka när han vill. Han har inte längre någon kontakt med sina äldre kamrater. Han har inte gjort sig skyldig till kriminella handlingar och uppvisar i övrigt inte något socialt nedbrytande beteende. Socialtjänstens utredning ger en felaktig bild av honom. Uppgifterna de framfört är överdrivna och osanna. Han har bara begått de kriminella handlingar han dömts för. Innan umgicks han med olämpliga kamrater som begick brott. Problemen i skolan berodde inte på honom. Han slutade skolan för att han hade för mycket att göra med sin praktik och socialtjänsten. Han hade vissa problem med sitt beteende men de har han kommit till rätta med nu. Han har ändrat inställning och tagit tag i sin situation. Han vill inte längre vistas i en kriminell eller drogrelaterad miljö. Han har rökt hasch ett par gånger när han druckit. Han känner inget sug efter cannabis. Han har fått mer kunskap om droger nu än han hade förut och vet vilka konsekvenser ett missbruk kan få. Han vill inte förstöra sitt liv genom missbruk. Han har testat ecstasy en gång under sommaren. Han vet att droger är farligt men han tänkte inte på det när han tog droger. Han har gjort sig skyldig till inbrott men är i övrigt oskyldig. Hans familj ställer upp för honom. Han vet inte om hans föräldrars separation påverkat hans problem.

Han är motiverad till att börja med praktik eller skola i höst. Han är positiv till att genomgå drogprovtagningar eller andra öppenvårdssatser. Han har inte sökt hjälp hos ex. kurator. Han hade en jobbig personlig situation med en vän som gick bort, relationsproblem samt konflikter med sin mor. Han umgås inte i kända missbrukskretsar eller med grovt kriminella. Han vill inte missa skolan för länge. Han har själv kontaktat socialtjänsten men han har aldrig fått någon hjälp därifrån. Han har inte hotat någon personal på skolan. Han blev upprörd och ledsen eftersom de anklagat honom för att ljuga. Han har engagerat sig i skolan men får inte den hjälp han behöver. Hans koncentrationssvårigheter har blivit bättre sedan han började med medicinen och han lär sig även att hantera sin impulsivitet Han har alltid skött sin praktik och alltid kommit i tid. Han har inga problem med relationer till andra människor. Han har tidigare dömt till brott men har numera skärpt sig. Han nekar bl.a. till misshandeln den 6 april 2007 samt till misstanken om tillgrepp av fortskaffningsmedel den 1 mars 2008. Han nekar också

till misshandeln den 6 april 2008. Han var på plats, men han åkte i väg med bussen och blev själv nedslagen. Relationen till föräldrarna har blivit bättre.

Vad Hon och Han säger

Hon har aldrig känt sig som en familjemedlem när hon varit i familjehem men hon har blivit väl omhändertagen av sina vänner som är skötsamma. De har varit som en familj för henne. Hon säger att hon har svårt att hantera sina känslor och att det kan bero på allt hon varit med om. Hon berättar att hon har mardrömmar om en händelse hon varit med om. Hon har fortfarande en dragning till pojkvännen. Hon önskar tid att tänka igenom det som hänt och vill tala med någon professionell. Hon berättar att hon skadar sig själv, att hon gjorde det senast igår.

När Hon själv kommer till tals i domen ligger fokus på familj, vänner och mående. Beskrivningen Hon, genom domen, ger av sig själv är betydligt mer känslös och personlig än den Han ger. Hon berättar om sina mardrömmar, om hur dåligt hon mår av det hon varit med om och att hon skurit sig dagen innan förhandling i tingsrätten. Hon berättar också om dragningen hon har till sin pojkvän.

När Han får komma till tals i domen ligger fokus på ett helt annat sätt på hans beteende. Han framstår även här som aktiv. Fokus ligger inte på samma sätt på relationer även om han talar om att föräldrarnas separation kanske påverkat honom. Stundtals framstår texten som ett utdrag ur en rättegång gällande brottsmål. Han nekar till misshandeln den 6 april 2007 samt till misstanken om tillgrepp av fortskaffningsmedel den 1 mars 2008. Han nekar också till misshandeln den 6 april 2008 osv.

Avslut

Språket är en viktig del i våra försök att förstå verkligheten. Det laddas med innebörder och värderingar och konstruerar på så sätt vår uppfattning om verkligheten. Jag menar att man genom de beskrivningarna som finns av Henne och Honom i domarna kan se att det finns olika föreställningar om vad manligt och kvinnligt är och att domarna på så vis befäster rådande, normativa föreställningar om kön och därmed också bidrar till att upprätthålla dessa. Jag tror att vi behöver mer kunskap om och förståelse för hur pojkars och flickors problematik eller avvikande beteende kan kopplas till hur manlighet och kvinnlighet konstrueras i vårt samhälle. Om vi inte ser den kopplingen tror jag att möjligheten att hjälpa unga kvinnor och män med problem minskar.

När jag läser igenom vad jag skrivit efter att jag sammanfattat domarna framträder de, Hon och Han, som ur bilden för det vi brukar associera till manligt och kvinnligt. De bildar utifrån isärhållandet två kategorier av problem. Jag tänker att man genom de beskrivningar som finns av Henne och Honom tydligt ser föreställningar om vad manligt och kvinnligt är. Den aggressiva mannen och den sköra och sårbara kvinnan. Han vänder sitt dåliga mående utåt, hon inåt. Han en föröware, en aggressiv ung man vars inre liv inte är särskilt utvecklat. Hon, en ung kvinna som på många sätt är ett offer. Det kan tyckas paradoxalt att jag genom min uppsats kan sägas ha bidragit till att återskapa just det jag vill motverka. Jag har skapat en Hon och en Han, vitt skilda från varandra, som skulle sägas kunna förstärka det jag vill förändra, manligt och kvinnligt betraktat som en dikotomi. Jag menar dock att jag inte gjort detta ofreflekterat och min uppsats synliggör föreställningar som behöver synliggöras för att en förändring skall vara möjlig. Min ambition inte att fastställa några sanningar snarare att väcka frågor. Jag tror inte på kvinnor och män bortom våra kulturella och historiska föreställningar och tänker mig att vi alla ”skapar genus” hela tiden. Olika förväntningar på och värderingar av hur flickor/ kvinnor och pojkar/ män ”skall vara” påverkar deras beteende.

Att från samhällets sida omhändertagna unga människor ställer höga krav både på rättsväsende och socialtjänst. Att arbeta som socionom innebär, som jag inledningsvis skrev, att man bör ha kunskaper både om gällande rätt och om de samhällsvärderingar juridiken förmedlar. Om vi som arbetar inom socialtjänsten och rättsväsendet reflekterar över våra egna föreställningar om manligt och kvinnligt så att dessa föreställningar inte styr bemötande och bedömningar tror jag att mycket är vunnit. Fara ligger i om vi ser och bemöter människor i form av stereotyper i stället för att se varje människas behov utifrån vem just Hon eller Han är.

Referenser

Litteratur

Ambjörnsson, F. (2003) *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.

Ambjörnsson, F. (2006) *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur.

Björk, N. (1996) *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Bosseldal, I. (1998) "Feminism och konstruktion av kön". I Miegel & Schoug (red.): *Dikotomier. Vetenskapliga reflektioner*. Lund: Studentlitteratur.

Butler, J. (1990) *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.

Butler, J. (1993) *Bodies that Matter: The Discursive Limits of Sex*. New York: Routledge.

Connell, R.W. (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos.

Connell, R.W. (2008) *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.

Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.

Ehn, B. & Klein, B. (1989) *Från erfarenhet till text: om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm; Carlsson.

Ehn, B. & Löfgren O. (1982) *Kulturanalys*. Malmö: Gleerups Förlag.

Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2004) *Att göra kön. Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Ericsson, C. (red.) (1993) *Genus i historisk forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Erson, E. (1990) "Tankevärldar – om språkspel och könshierarkier" *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr.1, sid. 5–17

Esseveld, J. (1997) "Att söka förändra vårt tänkande om kvinnligt och kön/genus – analys av tre texter". I Lundqvist, Å. & Mulinari, D. (red.): *Sociologisk kvinnoforskning*. Lund: Studentlitteratur.

Gemzöe, L. (2008) *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag.

- Hamreby, K. (2004) *Flickor och pojkar i den sociala barnavården. Föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet*. Umeå: Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.
- Hellspong, L. (2001) *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Hirdman, A. (2002) *Tilltalande bilder. Genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib Aktuellt*. Stockholm: Atlas.
- Hirdman, Y. (1993) "Genussystemet – reflektioner kring kvinnors sociala underordning". I Ericsson, C. (red.): *Genus i historisk forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, C. (1999) *Det kallas kärlek. En socialpsykologisk studie om kvinnors underordning och mäns överordning bland jämställda par*. Göteborg: Anamma förlag.
- Holter, H. (1980) "Kvinnoforskning: historisk utveckling och aktuella motsättningar" *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr.1, sid, 8–21.
- Larsson, S. (1986) *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Merchant, C. (1984) "Isis nya medvetande" *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr.4, sid.7–16.
- Persson, A. (1999) "Metodspråk och tillhörighet – reflektioner kring individen i vetenskapssamhället". I Sjöberg, K. (red.): *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosenberg, T. (2002) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Sahlin, I. (1999) "Diskursanalys som sociologisk metod". I Sjöberg, K. (red.): *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Schlytter, A. (1999) *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Sjöberg, K. (red.) (1999) "En resa i identitet, tid och geografi – ainuafolket på Hokkaido". *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Sjöström, U. (2008) "Hermeneutiken – att tolka utsagor och handlingar". I Starrin, B, & Svensson, P, (red.): *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Skeggs, B. (1997) *Att bli respektabel*. Göteborg: Daidalos.
- Smart, C. (1995) *Law, crime and sexuality. Essays in Feminism*. London: Sage Publications.
- Smith, D. (1987) *The Everyday world as Problematic. A feminist sociology*. Boston: Northeastern University Press.
- Starrin, B. (2008) "Om distinktionen kvalitativ-kvantitativ i social forskning".

I Starrin, B. & Svensson, P. (red.): *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, E. (1997) *Genus och rätt. En problematisering av föreställningen om rätten*. Uppsala: Iustus Förlag.

Ulmanen, P. & Andersson, G. (2006) *Svensk social barnavård ur ett könsperspektiv 1993–2003. En litteraturgenomgång. Rapport 1/06*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse SiS.

Whinter Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Offentliga tryck

1971:291 Förvaltningsprocesslagen.

1974:152 Regeringsformen.

1980:620 Socialtjänstlagen.

1990:52 Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Regeringens propositioner

1978/80:1 Om socialtjänsten

1989/90:28 Vård i vissa fall av barn och ungdomar.

Socialstyrelsen

SOFS 1997:15 (S) Tillämpning av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Domar

Domar från Länsrätten i Jönköping, 2007–2008.

Övriga källor

Vetenskapsrådet (2002) ”Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning” (elektroniskt), *Vetenskapsrådets hemsida* [www.vr.se](http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf) http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf (2002-05-24)